

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЄРЬОМЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF YERYOMENKO v. UKRAINE)
(Заява № 8394/20)

Стислий виклад рішення від 18 червня 2026 року

Заявник відбував покарання в Олексіївській виправній колонії № 25 у місті Харкові з 20 жовтня 2011 року до 02 грудня 2015 року.

Невдовзі після звільнення заявник звернувся до прокуратури зі скаргою, в якій стверджував, що протягом перебування в колонії систематично зазнавав катувань з боку її працівників. Зокрема, за його твердженнями, його били гумовим кийком по голові та різних частинах тіла, примушували лежати оголеним на підлозі, наступали ногами на грудну клітку і гомілки та припікали обличчя, руки й пахвинну ділянку запаленою сигаретою. Заявник назвав прізвища залучених до цього працівників колонії та вказав приблизний час, коли відбувалися зазначені події.

У квітні 2016 року його скаргу було об'єднано з кримінальним провадженням, відкритим у жовтні 2013 року у зв'язку з заявами колишніх засуджених про жорстоке поводження з боку працівників Олексіївської виправної колонії.

09 січня 2017 року судово-медичний експерт задокументував у заявника численні рубці, які, за висновком експерта, були наслідками дії тупих твердих предметів та термічного впливу і могли утворитися понад півтора року до проведення експертизи.

У період з квітня 2016 року до серпня 2019 року прокуратура Харківської області п'ять разів закривала кримінальне провадження, посилаючись на відсутність складу кримінального правопорушення та заперечення працівників колонії. Висновок судово-медичної експертизи щодо заявника не згадувався жодного разу. Усі постанови про закриття кримінального провадження були скасовані Червонозаводським районним судом міста Харкова за скаргами заявника на тій підставі, що вони були винесені за результатами неповного та поверхового розслідування, а також невиконання вказівок щодо проведення необхідних слідчих дій.

20 серпня 2021 року територіальне управління Державного бюро розслідувань повторно закрило кримінальне провадження з аналогічних підстав, не надавши належної оцінки твердженням заявника та висновку судово-медичної експертизи. Скаргу заявника на цю постанову було повернуто без розгляду у зв'язку з пропуском строку на її оскарження.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що він систематично піддавався катуванням у Олексіївській виправній колонії № 25 у місті Харкові, і не було проведено ефективного розслідування на національному рівні у зв'язку з цим. Крім того, заявник посилався на статтю 13 Конвенції, однак Європейський суд вирішив, що ця скарга має розглядатися лише за статтею 3 Конвенції.

Розглядаючи скаргу заявника на непроведення ефективного розслідування його тверджень про катування, Європейський суд зазначив, що органам державної влади було відомо про численні повідомлення щодо систематичного жорстокого поводження в Олексіївській виправній колонії ще до звернення заявника, зокрема, із доповідей Комітету із запобігання катуванням та заяв інших колишніх засуджених. Незважаючи на це, ефективного розслідування проведено не було.

Європейський суд звернув увагу, що кримінальне провадження за скаргою заявника п'ять разів закривалося на підставі практично ідентичних постанов, у яких не було розглянуто його твердження. Крім того, хоча висновком судово-медичної експертизи було встановлено, що численні тілесні ушкодження заявника, вочевидь, узгоджувалися з його твердженнями, цей висновок не згадувався в жодній із постанов про закриття кримінального провадження. Усі відповідні постанови зрештою були скасовані як передчасні та такі, що ухвалювалися без урахування раніше висловленої критики та наданих вказівок щодо проведення слідчих дій, а також із дорученням провести подальше розслідування. Остаточною постановою про закриття кримінального провадження, винесеною 20 серпня 2021 року та досі чинною, раніше встановлені недоліки усунуті не були.

Європейський суд підкреслив, що неодноразові повернення справи на додаткове розслідування можуть свідчити про серйозні недоліки в національній системі здійснення слідства, та констатував порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

Щодо стверджуваних систематичних катувань заявника у виправній колонії, Європейський суд врахував експертний висновок, відповідно до якого виявлені у заявника рубці узгоджувалися з його твердженнями про побиття та заподіяння опіків. Європейський суд також підкреслив, що ні Уряд, ні органи досудового розслідування не надали жодного пояснення походженню цих тілесних ушкоджень та не спростували тверджень заявника про те, що вони були заподіяні під час його перебування у виправній колонії.

Крім того, Європейський суд врахував, що твердження заявника узгоджувалися з висновками Комітету із запобігання катуванням щодо систематичного жорстокого поводження із засудженими в Олексіївській виправній колонії.

Європейський суд визнав твердження заявника про жорстоке поводження достовірними та зазначив, що, враховуючи їх характер, вони спричинили заявнику тяжкі моральні та фізичні страждання. Відповідне жорстоке поводження було явно спрямоване на приниження заявника та примушення його до покорі. Крім того, воно тривало понад чотири роки.

Європейський суд дійшов висновку, що жорстоке поводження, якому був підданий заявник, було достатньо серйозним, щоб становити катування та констатував порушення матеріального аспекту статті 3 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* долучити до розгляду справи по суті заперечення Уряду про невичерпання національних засобів юридичного захисту та *відхиляє* його;
2. *Оголошує* заяву прийнятною;
3. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції;
4. *Постановляє*, що було порушено матеріальний аспект статті 3 Конвенції;
5. *Постановляє*, що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 30 000 (тридцять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 2 200 (дві тисячі двісті) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».